

Младен Влашки

**Криминалният роман. Към теория
и история на един жанр.
Нови улики за един отдавна
приключил случай**

Спредставянето на сборника „Криминалният роман. Към теорията и историята на един жанр“ се прави опит за попълване отчасти на едно доста бяло поле в литературната ни наука. Подготвянето и издаването на двъттомника във ФРГ е следствие на засилващия се през 60-те и 70-те години от нашия век интерес към т. нар. „развлекателна и тривиална литература“. Според издателя пряката цел на това начинание е „да улесни достъпа“ до един представителен подбор „от разпръснати свидетелства на литературно-критическо общуване“ с жанра. Верността към този подход предопредели и нашия избор измежду 38-те заглавия в оригинала.

Както в немското издание, и тук е налице жанрово многообразие на предложените текстове: от манифест (С. С. Ван Дайн) през есе (Бертолт Брехт, Ернст Блох) и научнопопулярна статия (Умберто Еко) до типологично-историческо изследване (Манфред Смуда). Разбира се, в доста по-умален вид: при нас отсъствуват рецензии (напр. Х. Алтенхайм — „Един сън на Мегре“), дискуссионни критико-идеологически статии (напр. Е. Дингелдей — „Кой е виновният? Аспекти на жената в американския криминален роман“) или представителни за цели книги откъси (напр. П. Боало и Т. Нарсьожак — из книгата им „Детективският роман“). За жалост отсъствуват (единствено поради липса на място) и някои доста цитирани имена: Рихард Алевин („Анатомия на детективския роман“), Улрих Зюрбаум („Окованият детективски роман. Опит върху теорията на жанра“) или Зигфрид Кракауер („Детектив“ — из „Детективският роман. Философски трактат“).

Представените текстове спазват и друг характерен за постройката на оригинала принцип — жанрът да бъде очертан, от една страна, в своето историческо развитие (т. 1), и от друга — в теоретичен аспект (т. 2: типологични, поетологични жанрови анализи, допълнени чрез социологични, философски и теологични тълкувания). В това отношение си позволихме един до известна степен несъразмерен акцент върху етапа, представен от Ян Флеминг (У. Еко), но този текст изключително нагледно прокарва

паралели към по-широкото измерение „тривиална литература“, и то точно към тази, с която у нас предстои да се запознаем¹.

И ако „20-те правила. . .“ на Ван Дайн служат повече като документално мото и свидетелство за безвъзвратно отминал (по законите на жанра: разкрит и така запаметен) етап, то статии като тези на Смуда и Блох имат за цел да подтикнат литературно-детективската страст към днешни решения на един считан за отдавна приключил случай. В исторически план е достатъчно да си припомним с каква идеологическа упоритост разследваше Б. Райнов: „(. . .) че в резултат на неуморно повтаряните от този автор (Ян Флеминг — бел., М. В.) антисъветски клевети в почти всички негови книги, легендата за въображаемия СМЕРШ дотам се е разпространила на Запад, че дори сериозни хора са повярвали в нея. Същата тази легенда бе подета от най-различни мракобеси.“² А само петнадесетина години по-късно се разбира, че жертвата е паднала по погрешка. Следствието трябва наистина да започне отново.

И тъй, д-р Уотсън, нека дадем думата на Шерлок Холмс.

¹ Der Kriminal-Roman. Zur Theorie und Geschichte einer Gattung. Herausgegeben von Jochan Vogt. Wilhelm Fink Verlag, München, 1971.

² Райнов, Б. Масовата култура. С., 1974, с. 529.